

ლგუჯა კონჯარია

ქუთაისი
ს სამართლისა და ეკონომიკის
უნივერს
იტეტის ასოცირებული პროფესორი

აუდიტის არსი და მისი ობიექტური აუცილებლობა

აუდიტორული საქმიანობა საბაზრო ეკონომიკის მნიშვნელოვანი ელემენტია და იგი მართვის დამოუკიდებელ ფუნქციად გვევლინება. კონტროლის მეშვეობით ხორციელდება სამეურნეო სუბიექტის ორგანიზაციული და მეთოდური უზრუნველყოფა, აგრეთვე მასთან დაკავშირებული მმართველობითი გადაწყვეტილების მიღება.

ცენტრალიზებულად მართვადი ეკონომიკის პირობებში არ არსებობდა მოთხოვნა დამოუკიდებელ აუდიტორულ კონტროლზე. კონტროლის ფუნქციას სახელმწიფო ორგანოები ახორციელებდენ.

საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის შემდეგ საკმაოდ შეიზღუდა სახელმწიფო ორგანოების ჩარევა სამეურნეო სუბიექტების საფინანსო-სამეურნეო საქმიანობაში, მაგრამ მოთხოვნა კონტროლზე,

სახელმწიფოსა და მეწარმეთა ინტერესებიდან გამომდინარე, დარჩა და სადღეისოდაც გრძელდება.

დრომ და მიმდინარე პროცესებმა დაადასტურა აუდიტორული საქმიანობის აუცილებლობა, მისი მნიშვნელოვანი როლი ქვეყნის თავისუფალი და სოციალურად ორიენტირებული საბაზრო ეკონომიკის ფორმირებაში.

აუდიტორულ მომსახურებაზე მოთხოვნის ზრდა გამოწვეულია ისეთი ობიექტური მიზეზებით, როგორც არის კაპიტალის ბაზის გაფართოება, ორგანიზაციების მისწრაფება თვითრეგულირებისაკენ, ფინანსურ მდგომარეობაზე კონტროლის გაძლიერება, მესაკუთრეებისა და კრედიტორების, ინვესტორების (და მევახშეების) მატერიალური დაბანდების გარანტირება, საქმიან პარტნიორებს შორის ურთიერთობის უზრუნველყოფა.

აუდიტორული საქმიანობა საბაზრო ეკონომიკის თანმხლები ატრიბუტია, რასაც ადასტურებს ის გარემოება, რომ თანამედროვე საქმიანი სამყაროს წარმომადგენლები სერიოზულად არ აღიქვამდნენ ანგარიშგების მონაცემებს, თუ იგი არ არის დადასტურებული დამოუკიდებელი აუდიტორული

დასკვნის სახით. მეურნეები და ბიზნესმენები, რომლებიც სარგებლობენ აუდიტორული მომსახურებით, პარტნიორებისა და მყიდველების ნდობით სარგებლობენ. ცნობილია, რომ ყველა ეკონომიკურად განვითარებული ქვეყანა და მისი ეკონომიკა იყენებს აუდიტორულ მომსახურებას, ხოლო მე-20 საუკუნის 80-იან წლებში “ ჩინეთში ჩამოყალიბებული აუდიტორული კონტროლის სისტემამ მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა ქვეყნის ეკონომიკის გაჯანსაღებასა და ბაზრის სტაბილურობაში.”²⁴

ყოველივე აღნიშნული ადასტურებს, რომ დიდია აუდიტორული საქმიანობის და თვით აუდიტის განმახორციელებელი სუბიექტის პასუხისმგებლობა როგორც სახელმწიფოს, ასევე აუდიტორული მომსახურებით მოსარგებლე ეკონომიკური სუბიექტის წინაშე, რადგანაც საბაზრო ეკონომიკის პირობებში ქვეყნის ეკონომიკური ცხოვრების გაჯანსაღებისა და წინსვლის მნიშვნელოვან პირობა-ფაქტორს წარმოადგენს.

ძველად დიდი ბრიტანეთის ქალაქებში აუდიტს საჯაროდ ატარებდნენ. მას ესწრებოდნენ მმართველი თანამდებობის პირები და მოქალაქეები. აუდიტი მთავრდებოდა აუდიტორის ანგარიშის მოსმენით, რომელსაც ხაზინადარი ხმამაღლა კითხულობდა. ანგარიშის მოსმენის პრაქტიკა იმასთან დაკავშირებით დაინერგა, რომ მოსახლეობის უმეტესობა ძველ დროში წერა-კითხვის უცოდინარი იყო. თვითონ ტერმინი “აუდიტი” ლათინური სიტყვიდან მომდინარეობს და “მოსმენას” ნიშნავს.²⁵

აუდიტი ეწოდება ეკონომიკურ ქმედობათა და მოვლენათა შესახებ არსებული ცნობების ობიექტური შეკრებისა და შეფასების სისტემურ პროცესს იმ მიზნით, რომ განისაზღვროს დადგენილ კრიტერიუმებთან ამ მტკიცებების შესაბამისობის ხარისხი და შემოწმების შედეგები გადაეცეს დაინტერესებულ პირებს.²⁶

აუდიტორული მომსახურების აუცილებლობა წარმოქმნა ისეთმა გარემოებებმა, როგორებიცაა:

²⁴ ა. შერემეტი, ვ. სუიტი-“აუდიტის საფუძვლები.” – თბილისი, 1998 წ. გვ. 5

²⁵ მონტგომერი რ. “აუდიტი”. თბილისი 1998 წ. გვ. 14.

²⁶ მონტგომერი რ. “აუდიტი”, თბილისი, 1998 წ. (ხელმეორე გამოცემა 2004 წ.), გვ. 8

1. ადმინისტრაციის მხრიდან არაობიექტური ინფორმაციის მიწოდების შესაძლებლობა, ადმინისტრაციისა და ამ ინფორმაციის მომხმარებლებს (მესაკუთრეები, ინვესტორები, კრედიტორები) შორის კონფლიქტის შემთხვევაში;
2. მიღებული გადაწყვეტილებების შედეგების (ზოგჯერ ძალზე მნიშვნელოვანი) დამოუკიდებლობა ინფორმაციის ხარისხზე;
3. ინფორმაციის შემოწმებისათვის საჭირო სპეციალური ცოდნის აუცილებლობა;
4. ინფორმაციის მომხმარებელთა ხელმიუწვდომლობა მისი ხარისხის შესამოწმებლად.

ყოველივე ამან გამოიწვია სათანადო მომზადების, კვალიფიკაციის და გამოცდილების მქონე დამოუკიდებელ ექსპერტთა არსებობის აუცილებლობა, რომელთაც ექნებოდათ აგრეთვე ასეთი სახის მომსახურებისთვის საჭირო სპეციალური ნებართვა. აუდიტორული მომსახურება – ეს არის შუამავალთა მომსახურება, რომლებიც

ადგენენ საფინანსო ინფორმაციის უტყუარობას.

აუდიტორული შემოწმების ჩატარებას იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ამის აუცილებლობა არ არის, მაინც უდიდესი მნიშვნელობა აქვს მესაკუთრეებისათვის, უწინარესად კი კოლექტიური მესაკუთრეებისათვის, ვინაიდან მათ შესაძლებლობა არ აქვთ დამოუკიდებლად დარწმუნდნენ იმაში, რომ საწარმოს მრავალრიცხოვანი რთული ოპერაციები კანონიერია და სწორად არის ასახული ანგარიშებში. ეს ხდება იმის გამო, რომ მათ ხელი არ მიუწვდებათ სააღრიცხვო ჩანაწერებამდე და არც სათანადო გამოცდილება აქვთ. ამიტომ მათ სჭირდებათ აუდიტორული მომსახურება.

აუდიტორული შემოწმებები აუცილებელია სახელმწიფოსათვის ეკონომიკისა და გადასახადების სფეროში გადაწყვეტილებების მისაღებად. ეს შემოწმებები სჭირდებათ სახელმწიფო ორგანოებს, სასამართლოებს, პროკურორებს და გამომძიებლებს მათთვის საინტერესო ფინანსური ანგარიშგების დასადასტურებლად.

აუდიტორული საქმიანობა (აუდიტი) არის აუდიტორების (აუდიტური ფირმის) საქმიანობა, საბუღალტრო (საფინანსო) ანგარიშგების, საგადასახადო დოკუმენტაციებისა და დეკლარაციების, აგრეთვე ეკონომიკური სუბიექტების სხვა საფინანსო ვალდებულებებისა და მოთხოვნების დამოუკიდებელი, არასაუწყებო შემოწმების განსახორციელებლად.

განვითარებული საბაზრო ეკონომიკის ქვეყნებში, სადაც აუდიტი დიდი ხანია არსებობს, ამ ტერმინს სხვადასხვანაირი განმარტება აქვს. ინგლისში, მაგალითად, აუდიტი გულისხმობს საწარმოს საფინანსო ანგარიშგების დამოუკიდებელ შემოწმებას და აზრის გამოთქმას ამის შესახებ. ამასთან, ტერმინი “აუდიტი” გამოიყენება არა მხოლოდ საწარმოების ან სამრეწველო და სხვა სახის საზოგადოებების მიმართ, არამედ სამთავრობო დაწესებულებებისა და ხელისუფლების ადგილობრივი ორგანოების შემოწმების დროსაც.

როგორც ამერიკელი სპეციალისტები აღნიშნავენ, აუდიტი არის საქმიანობის სახე, რომლის დროსაც ხდება იმ ფაქტების ან

ინფორმაციის შეგროვება და შეფასება, რომელიც ეხება ეკონომიკური ობიექტის (დამოუკიდებელი სამეურნეო ქვედანაყოფის) ფუნქციონირებას და მდგომარეობას. ამ საქმიანობას აწარმოებს დამოუკიდებელი კომპეტენტური პირი და მას დადგენილი კრიტერიუმებიდან გამომდინარე, გამოაქვს დასკვნა ამ ფუნქციონირების ხარისხის შესახებ. ასე რომ აუდიტი გულისხმობს საწარმოს საფინანსო ანგარიშგების დამოუკიდებელ შემოწმებას და აზრის გამოხატვას ამის შესახებ. ამავე დროს აუდიტის მთავარი მიზანია ფინანსური ანგარიშგების უტყუარობის დადგენა და კონტროლი, თუ როგორ იცავს კომპანია სამეურნეო სამართლის გარკვეულ კანონებს, ნორმებს და საგადასახადო კანონმდებლობას. ზოგჯერ აუდიტი გულისხმობს ფინანსური ანგარიშგების მომხმარებელთათვის საინფორმაციო რისკის მისაღებ დონემდე შემცირებას.

აუდიტორული შემოწმებისას ადგენენ: საწარმოს საფინანსო ანგარიშგების სიზუსტეს და ფინანსურ მდგომარეობას; საბუღალტრო აღრიცხვის წარმოების შესაბამისობას დადგენილ მოთხოვნებსა და კრიტერიუმებთან; შესამოწმებელი

საწარმოს მიერ მოქმედი
კანონმდებლობის დაცვის
მდგომარეობას.

**გამოყენებული ლიტერატურა და
წყაროები:**

1. ე. ცირამუა -“აუდიტი”. თბილისი,
2006 წ.
2. ”აუდიტის საფუძვლები –
საქართველოს პარლამენტთან
არსებული აუდიტორული
საქმიანობის საბჭო
3. ი. მესხია, მ. მურჯიკნელი,
ეკონომიკური რეფორმა
საქართველოში, თბილისი, თსუ, 1996
წ.
4. ვ. კაციაშვილი “აუდიტის
რეგულირების საკითხები
საქართველოში”, სამეცნიერო შრომების
კრებული, ტომი მე-7, ფსკი 2004 წ.
5. მონტგომერი რ. “აუდიტი”
თბილისი, 2004 წ.